

Lausunto

18.5.2026

VN/24783/2025
VN/24783/2025-PLM-65

Hallintopoliittinen osasto
Lainvalmistelu- ja oikeusyksikkö
Hallitussihteeri Tuukka Einola

Eduskunnan puolustusvaliokunnalle

HE 73/2026 vp; Hallituksen esitys eduskunnalle Pariisin pöytäkirjan täydentämisestä Suomen tasavallan hallituksen Naton operaatiojohtoportaan johtoesikunnan ja Naton transformaatiojohtoportaan johtoesikunnan välillä tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Eduskunnan puolustusvaliokunta on pyytänyt puolustusministeriöltä kirjallista asiantuntijalausuntoa otsikossa mainitusta hallituksen esityksestä.

Sopimuksen taustat ja sen valmistelu

Suomi on osana Natoon liittymisen prosessia liittynyt Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimuspuolten välillä niiden joukkojen asemasta tehtyyn sopimukseen (Nato SOFA, SopS 23 ja 24/2024) ja Pohjois-Atlantin sopimuksen mukaisesti perustettujen kansainvälisten sotilasesikuntien asemasta tehtyyn pöytäkirjaan (Pariisin pöytäkirja, SopS 25 ja 26/2024). Eduskunta hyväksyi Nato SOFAn ja Pariisin pöytäkirjan 19.3.2024. Tasavallan presidentti hyväksyi Suomen liittymisen sopimukseen ja pöytäkirjaan 22.3.2024. Nato SOFA ja Pariisin pöytäkirja tulivat Suomen osalta voimaan 27.4.2024. Edellä mainittujen sopimusten määräykset on otettu huomioon tarvittavin muutoksin Suomen lainsäädännössä.

Kesällä 2024 Naton puolustusministerit linjasivat ja huippukokous vahvisti Naton maavoimien johtoportaan (Multi Corps Land Component Command, MCLCC) sijoittamisen Suomeen. MCLCC kuuluu Naton komentorakenteeseen, ja sillä on Pariisin pöytäkirjan mukainen asema.

Naton MCLCC:n ja muiden mahdollisesti Suomessa tulevaisuudessa toimivien Naton sotilasesikuntien ja muiden sotilasorganisaatioiden tehokas toiminta edellyttää Pariisin pöytäkirjaa täydentävän sopimuksen (Supplementary Agreement) tekemistä Naton strategisten johtoesikuntien, operaatiojohtoportaan johtoesikunnan (Supreme Headquarters Allied Powers Europe, SHAPE) ja Naton transformaatiojohtoportaan johtoesikunnan (Headquarters Supreme Allied Commander Transformation, HQ SACT), kanssa.

Täydentävä sopimus tarkentaa ja laajentaa Pariisin pöytäkirjaa, jossa määrätään muun muassa Naton strategisten johtoesikuntien oikeushenkilöllisyydestä sekä Naton kansainvälisten sotilasesikuntien ja niiden henkilöstön erioikeuksista ja vapauksista ulottamalla esimerkiksi Nato SOFAn maahantuloa, aseenkanto-oikeutta, tuomiovallan käyttöä, vahingonkorvausoikeutta,

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Puolustusministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

joukkojen turvallisuutta, hyödykkeiden ja palveluiden hankintaa, työntekijöitä, terveydenhuoltoa, veroja ja tulleja sekä ajoneuvoja koskevat määräykset sotilasesikuntiin ja niiden henkilöstöön.

Pariisin pöytäkirjan määräyksiä tarkentavien ja laajentavien määräysten lisäksi täydentävään sopimukseen sisältyy kokonaan uusia määräyksiä esimerkiksi tilojen ja kiinteistöjen käytöstä, luvista, sopimustoimittajista, koulutuksesta, ja televiestinnästä sekä korkea-arvoisen henkilöstön vapauksista ja erioikeuksista. Täydentävä sopimus on käytännössä Naton kansainvälisten sotilasesikuntien ja -organisaatioiden isäntämaan kanssa tehtävä toimipaikkasopimus, jolla mahdollistetaan niiden tehokas toiminta isäntämaassa. Täydentävä sopimus soveltuu yleisesti kaikkiin niihin Suomessa toimiviin Naton sotilasesikuntiin ja muihin sotilasorganisaatioihin, kuten Naton osaamiskeskuksiin, joihin sovelletaan Pariisin pöytäkirjaa.

Valtioneuvoston yleisistunto asetti 6.2.2025 neuvotteluvaltuuskunnan, joka vastasi myös hallituksen esityksen valmistelusta. Neuvotteluvaltuuskunnan puheenjohtajana toimi puolustusministeriön edustaja ja varapuheenjohtajana ulkoministeriön edustaja. Lisäksi valtuuskuntaan kuuluivat ulkoministeriön, oikeusministeriön, sisäministeriön, puolustusministeriön, valtiovarainministeriön, opetus- ja kulttuuriministeriön, maa- ja metsätalousministeriön, liikenne- ja viestintäministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, ympäristöministeriön ja Puolustusvoimien edustajat.

Sopimuksen valmistelua varten järjestettiin 19.-20.3.2025 kaksi päivää kestänyt neuvottelukierros Helsingissä, minkä lisäksi järjestettiin viisi videoneuvottelukierrosta (11.2., 31.3., 16.6., 17.6., ja 8.10.2025). Neuvotteluita käytiin Naton mallisopimuksen pohjalta. Valmisteluissa käytettiin verrokkeina Bulgarian, Saksan, Romanian, Albanian, Viron, Puolan, Portugalin, Norjan, Liettuan ja Latvian tekemiä täydentäviä sopimuksia. Edellä mainituista sopimuksista muut kuin Saksan ja Norjan sopimukset ovat pääosin yhdenmukaisia Naton käyttämän mallisopimuksen kanssa.

Suomen täydentävä sopimus on sisällöltään suurilta osin vastaava muiden mallisopimuksen perusteella valmisteltujen täydentävien sopimusten kanssa, mutta sen luettavuutta sekä täsmällisyyttä ja tarkkarajaisuutta on pyritty parantamaan useissa kohdissa. Neuvotteluissa keskityttiin erityisesti Suomen täysivaltaisuuden kannalta merkittäviin, turvallisuutta, liittokunnan esikuntien henkilöstövahvuutta ja sopimuksen henkilöllistä soveltamisalaa koskeviin kohtiin, minkä lisäksi sen muotoiluja tarkennettiin.

Sopimuksen valmistelu saatiin päätökseen lokakuussa 2025. Sopimuksen allekirjoittamisesta järjestettiin lausuntokierros neuvotteluihin osallistuneiden ministeriöiden, valtioneuvoston kanslian, oikeuskanslerinviraston, tasavallan presidentin kanslian ja eduskunnan oikeusasiamiehen kesken 18.10.-21.11.2025. Sopimuksen todistusvoimaiset kielet ovat suomi ja englanti. Sopimus on allekirjoitettu Belgiassa, Casteaussa 8.12.2025 ja 20.1.2026 sekä Helsingissä 12.12.2025 ja 18.12.2025.

Eduskunnan ulkoasiainvaliokuntaa ja puolustusvaliokuntaa on tiedotettu neuvotteluiden aloittamisesta 20.12.2024 ja neuvotteluiden päättymisestä 10.12.2025.

Sopimuksen tavoitteet

Täydentävällä sopimuksella mahdollistetaan liittokunnan esikuntien tehokas toiminta Suomessa. Sopimus tarkentaa liittokunnan esikuntien erioikeuksia ja vapauksia sekä niiden ja Suomen välisiä suhteita. Sopimus sisältää lisäksi määräyksiä, jotka koskevat liittokunnan esikuntien henkilöstön, sopimustoimittajien ja niiden huollettavien asemaa Suomessa. Täydentävä sopimus sisältää määräyksiä, joita ei ole Pariisin pöytäkirjassa. Näitä ovat esimerkiksi tilojen ja kiinteistöjen käyttöä, korkea-arvoisen henkilöstön vapauksia ja erioikeuksia, sopimustoimittajia, koulutusta, lupia ja televiestintää koskevat määräykset.

Täydentävä sopimus tulee soveltumaan yleisesti kaikkiin Suomessa nyt ja tulevaisuudessa sijaitseviin Pohjois-Atlantin sopimuksen mukaisesti perustettuihin kansainvälisiin sotilasesikuntiin ja -organisaatioihin, kuten Naton osaamiskeskuksiin (Center Of Excellence, COE), joihin sovelletaan Pariisin pöytäkirjaa.

Täydentävän sopimuksen soveltamisala

Liittokunnan esikunta

Täydentävää sopimusta sovelletaan Suomessa sijaitseviin liittokunnan esikuntiin, niiden henkilöstöön ja sopimustoimittajiin sekä heidän huollettaviinsa.

Liittokunnan esikunnalla tarkoitetaan täydentävää sopimusta sovellettaessa Pariisin pöytäkirjan 1 artiklan c kohdassa määrätyn lisäksi Naton sotilaselimiä, joille annetaan Pariisin pöytäkirjan mukainen asema pöytäkirjan 14 artiklan mukaisesti Pohjois-Atlantin neuvoston päätöksellä ja siten kuin on ennakoitu 19 päivänä toukokuuta 1969 tehdyssä Pohjois-Atlantin neuvoston päätöksessä menettelyistä Naton sotilaselinten aktivoimiseksi ja uudelleen organisoimiseksi rauhan aikana sekä säännöistä kansainvälisen aseman ja kansainvälisen rahoituksen myöntämisestä niille (C-M(69)22).

Pariisin pöytäkirjan 1 artiklan c kohdan mukaan "liittokunnan esikunta" tarkoittaa strategista johtoesikuntaa ja muuta Pohjois-Atlantin sopimuksen mukaisesti perustettua kansainvälistä sotilasesikuntaa, joka on suoraan strategisen johtoesikunnan alaisuudessa.

Pariisin pöytäkirjan 14 artiklan mukaan pöytäkirjaa, Nato SOFAa tai niiden osaa voidaan Pohjois-Atlantin neuvoston päätöksellä soveltaa mihin tahansa Pohjois-Atlantin sopimuksen mukaisesti perustettuun kansainväliseen sotilasesikuntaan tai -organisaatioon. Pöytäkirjan 14 artiklan sisältöä on avattu tarkemmin Nato SOFAn ja Pariisin pöytäkirjan hyväksymistä koskevassa hallituksen esityksessä (HE 90/2023 vp, s. 112).

Edellä mainittu huomioon ottaen Naton sotilaselin voi tulla tämän täydentävän sopimuksen soveltamisalaan suoraan Pariisin pöytäkirjan 1 artiklan b ja c kohdan nojalla taikka pöytäkirjan 14 artiklan nojalla Pohjois-Atlantin neuvoston päätöksellä, ja noudattaen asiakirjan C-M(69)22 menettelyä. Kieliasusta huolimatta artiklan 6 kohdan määritelmä "liittokunnan esikunta" voi siis käytännössä olla myös muu Naton kansainvälinen sotilasorganisaatio kuin sotilasesikunta, esimerkiksi Naton osaamiskeskus.

Nykyisellään Suomessa jo olevissa tai Suomeen tulevista Naton esikuntien läsnäolon muodoista (Mikkelissä sijaitseva MCLCC, Riihimäelle perustettava johtamisjärjestelmäyksikkö DCM ja Rovaniemelle perustettava FLF:n monikansallinen esikuntaosa) sopimusta sovellettaisiin tämän hetken tietojen perusteella MCLCC:hen ja DCM-yksikköön, jotka ovat osa Naton komentorakennetta.

Sopimuksen soveltamiseen vaikuttaa kunkin esikunnan status joukko- tai komentorakenteen esikuntana sekä niille mahdollisesti myönnetty rahoitus.

Jäsenen määritelmä

Täydentävän sopimuksen mukaan liittokunnan esikunnan jäsenillä tarkoitetaan Suomessa toimivassa liittokunnan esikunnassa palvelevaa henkilöstöä, jonka lähettäjävaltio on sinne määrännyt tai joka palvelee liittokunnan NCS-esikunnassa, mukaan lukien lisäelementteihin määrätty henkilöstö, joka kuuluu johonkin sopimuksessa määriteltävistä ryhmistä.

Täydentävää sopimusta sovelletaan sellaiseen henkilöstöön, joka palvelee Suomessa toimivassa liittokunnan esikunnassa. Sanalla "palvelee" viitataan englanninkieliseen sanaan "attached", ja samaa termiä on käytetty Pariisin pöytäkirjan 3 artiklan 1 kappaleen a kohdan joukon ja b kohdan siviilihenkilöstön määritelmässä. Termiä on tulkittava laajasti. Soveltamisala kattaa esikunnan varsinaisen henkilöstön lisäksi myös henkilöstön, joka on määrätty väliaikaisesti palvelemaan Suomessa sijaitsevassa liittokunnan esikunnassa esimerkiksi yksittäistä virkamatkaa varten. Virkamatkojen osalta esikunnassa palvelemisen tulisi käytännössä ilmetä henkilön matkamääräyksestä. Esikunnan sijainnin osalta määritelmä kattaisi myös väliaikaisesti Suomessa sijaitsevat esikunnat sekä esikuntien osat.

Henkilöön, joka palvelee muualla kuin Suomessa toimivassa liittokunnan esikunnassa ei sovelleta tätä sopimusta. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi Saksassa sijaitsevassa liittokunnan esikunnassa palveleva henkilöstö, joka on Suomessa vierailemassa kansallisessa Puolustusvoimien esikunnassa, ei tule tämän sopimuksen soveltamisalaan. Sopimuksen 7 artiklan 6 kohdassa on kuitenkin Suomen ulkopuolella sijaitsevista liittokunnan esikunnissa palvelevia kenraalin arvoisia upseereita ja lippu-upseereita sekä vastaaviin arvoluokkiin kuuluvia siviilivirkamiehiä koskeva poikkeus.

Jäseniä ovat ensinnäkin lähettäjävaltion maa-, meri- tai ilmavoimiin kuuluva sotilashenkilöstö sekä johonkin Naton kumppanuus- ja yhteistyöohjelmaan osallistuvan valtion vastaava henkilöstö, jos asia on koordinoitu Suomen kanssa.

Jäsenet tarkoittaa myös siviilihenkilöstöä. Siviilihenkilöstöllä tarkoitetaan henkilöstöä, johon kuuluu jotkut seuraavista:

(i) määritelmän mukaiset [Suomessa toimivassa liittokunnan esikunnassa palveleva henkilöstö] henkilöt, jotka ovat lähettäjävaltion kansalaisia ja sen palveluksessa, sekä

johonkin Naton kumppanuus- ja yhteistyöohjelmaan osallistuvan valtion vastaava henkilöstö, jos asia on koordinoitu Suomen kanssa; sekä

(ii) liittokunnan esikunnan palveluksessa olevat Pohjois-Atlantin sopimuksen osapuolen kansalaiset, jotka kuuluvat Pohjois-Atlantin neuvoston päätöksen mukaisesti Naton siviilihenkilöstöä koskevissa määräyksissä määriteltäviin siviilihenkilöstöluokkiin.

Pariisin pöytäkirjan 3 artiklan 1 kappaleen b kohdan määritelmästä poiketen siviilihenkilöstön ei tarvitse olla Naton jäsenvaltioiden asevoimien palveluksessa, vaan riittää, että he ovat lähettäjävaltion kansalaisia ja sen palveluksessa. Neuvotteluissa saadun tiedon perusteella tämä kattaisi esimerkiksi lähettäjävaltion ministeriöistä esikuntaan palvelemaan määrätyn henkilöstön. Siviilihenkilöstö voi tämän lisäksi koostua Naton suoraan palkkaamista siviilihenkilöistä. Täydentävän sopimuksen osalta tämä tarkoittaisi Suomessa toimivassa liittokunnan esikunnassa palvelevaa siviilihenkilöstöä, jonka lähettäjävaltio, mukaan lukien Suomi on sinne määrännyt tai joka palvelee liittokunnan NCS-esikunnassa, sisältäen myös Suomen kansalaiset.

Siviilihenkilöstön määritelmän piiriin ei sisälly Suomessa paikalta palkattu henkilöstö, jota koskee erilliset määräykset.

Jäseniin kuuluvat myös henkilöt, jotka kansainvälinen järjestö, kansalaisjärjestö tai kansainvälinen tuomioistuin on Pohjois-Atlantin neuvoston päätöksen perusteella määrännyt palvelemaan liittokunnan esikunnassa, jollei heillä ennestään ole sellaisiin erillisiin sopimuksiin perustuvaa asemaa, joissa Suomi on osapuolena.

Huollettavat

Huollettavalla tarkoitetaan täydentävässä sopimuksessa Pariisin pöytäkirjan 3 artiklan 1 kappaleen c kohdassa määriteltujen henkilöiden lisäksi henkilöä, joka on oikeudellisista, taloudellisista tai terveydellisistä syistä riippuvainen liittokunnan esikunnan jäsenestä, saa elatuksensa tältä jäseneltä, asuu hänen kanssaan ja oleskelee Suomen alueella lähettäjävaltion vahvistuksen perusteella tai Naton siviilihenkilöstön (Naton siviilihenkilöstöä koskevissa määräyksissä määritellyn mukaisesti) ollessa kyseessä liittokunnan esikunnan vahvistuksen perusteella.

Pariisin pöytäkirjan 3 artiklan 1 kappaleen c kohdan mukaan huollettava tarkoittaa 1 kappaleen a ja b kohdassa määritellyn joukon tai siviilihenkilöstön jäsenen puolisoa tai sellaisen jäsenen lasta, joka saa häneltä elatuksensa. Täydentävä sopimus täydentää ja nykyaikaistaa tätä määritelmää.

Keskeiset sopimusmääräykset

Tilojen ja alueiden käyttö

Naton komentorakenteeseen kuuluvan liittokunnan esikunnan pysyvä rauhanajan sijoituspaikka Suomen alueella määräytyy strategisen johtoesikunnan ja Suomen välisillä järjestelyillä. Pysyvän sijoituspaikan muuttaminen edellyttää Suomen ja Pohjois-Atlantin neuvoston hyväksyntää.

Strategisen johtoesikunnan pyynnöstä Suomi ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin luovuttaakseen liittokunnan esikunnan käyttöön kaikki sen tarvitsemat maa-alueet, rakennukset ja kiinteät rakennelmat. Tilat annetaan käyttöön vastikkeetta ja vaatimatta lupia.

Täydentävän sopimuksen voimaansaattamislain 3 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi Nato SOFAn voimaansaattamislain (124/2024) 13 §:n perusperiaatetta vastaava säännös, jonka nojalla Puolustusvoimilla ja Rajavartiolaitoksella olisi oikeus luovuttaa tiloja ja alueita liittokunnan esikuntien käyttöön. Tilat ja alueet palautuvat Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen käyttöön, kun liittokunnan esikunta ei enää tarvitse niitä. Oikeussuhteessa ei olisi kyse vuokrasuhteesta, vaan vastikkeettomasta käyttöoikeudesta.

Liittokunnan esikunnalla on lisäksi itsenäinen oikeus tehdä hankintasopimuksia maa-alueista, rakennuksista, rakennelmista ja palveluista vähintään yhtä edullisin ehdoin kuin Puolustusvoimat, edellyttäen, että Suomi hyväksyy kunkin kohteen.

Suomi nimeää kansallisen viranomaisen vastaamaan Suomen lainsäädännön edellyttämien lupien hallinnoinnista. Lupien myöntämisestä ei peritä maksuja, eikä liittokunnan esikunta hae lupia itse.

Liittokunnan esikunta voi ilmoitettuaan asiasta Suomen toimivaltaisille viranomaisille myöntää luvan erilaisten palvelutoimintojen perustamiseen esikunnan tiloihin. Tällaisia palveluja ovat muun muassa parturi- ja kauneushoito- ja palvelut, pesula- ja kuivapesulapalvelut sekä pankki- ja matkustuspalvelut.

Esikunta voi ilman erillisiä lupia pitää kanttiineja, kahviloita ja ruokaloita. Palvelut voidaan järjestää myös ulkopuolisen palveluntuottajan kautta. Toimiluvan saaneiden palveluntuottajien on kuitenkin haettava tarvittavat luvat ja noudatettava Suomessa voimassa olevia säännöksiä ja määräyksiä. Ulkopuoliset palveluntuottajat voivat olla kotimaisia tai ulkomaisia.

Täydentävä sopimus sisältää lisäksi määräyksiä ympäristön ja terveyden suojelusta. Lähtökohtana on, että liittokunnan esikuntaan sovelletaan vähintään samoja vaatimuksia kuin Puolustusvoimiin Suomessa.

Liittokunnan esikunnan tilat ja alueet ovat täydentävän sopimuksen nojalla loukkaamattomat. Suomen viranomaisten pääsy näihin tiloihin ja alueille virallisia tehtäviään varten edellyttää esikunnan päällikön tai tämän määräämän edustajan suostumusta. Pääsyn yhteydessä on noudatettava sovellettavia turvallisuussopimuksia sekä Naton turvallisuusmääräyksiä.

Korkea-arvoisen henkilöstön erioikeudet ja vapaudet

Täydentävän sopimuksen 7 artikla sisältää määräyksen liittokunnan esikunnassa palvelevien kenraalin ja lippu-upseerien (Naton arvoluokka OF-6 ja sitä ylemmät) sekä vastaavan arvoisten siviilivirkamiesten erioikeuksista ja vapauksista heidän Nato-komennuksensa aikana. Nämä erioikeudet ja vapaudet vastaavat pitkälti Suomen muiden kansainvälisten toimipaikkasopimusten mukaisia etuja.

Artiklan tarkoittama korkea-arvoinen henkilöstö nauttii 7 artiklan mukaan vapautusta kaikesta henkilökohtaisesta pidättämisestä ja vapaudenmenetyksestä Suomessa sekä vapautusta kaikenlaisesta lainkäytöstä kaikkien virallisessa Natoon liittyvässä ominaisuudessaan antamiensa suullisten ja kirjallisten lausuntojen ja tekemiensä tekojen osalta. Lisäksi artiklassa tarkoitettujen henkilöiden henkilökohtaiset asiakirjat ja henkilön hallussa olevat viralliset asiakirjat nauttivat loukkaamattomuutta ja heille myönnetään samat valuuttaa ja valuutanvaihtoa koskevat helpotukset, jotka myönnetään vastaavassa asemassa olevalle ulkomaiselle diplomaattiselle henkilöstölle.

Suomen kansalaisille tai Suomessa pysyvästi oleskeleville artiklan tarkoittamille henkilöille, jotka on määrätty liittokunnan esikuntaan, myönnetään vain niin sanotut toiminnalliset erioikeudet, eli vapautus kaikenlaisesta lainkäytöstä kaikkien virallisessa ominaisuudessaan antamiensa suullisten ja kirjallisten lausuntojen ja tekemiensä tekojen osalta sekä heidän henkilökohtaisten asiakirjojensa ja hallussaan olevien virallisten asiakirjojen loukkaamattomuus. Tällöinkin edellytyksenä on edelleen, että henkilö on asiassa toiminut nimenomaan Nato-tehtävässään, jos henkilöllä on kaksoisrooli eli tehtävä sekä liittokunnan esikunnassa että Puolustusvoimissa.

Erioikeuksia ja vapauksia sovelletaan myös ulkomailla sijaitsevista liittokunnan esikunnissa palveleviin korkea-arvoisiin henkilöihin heidän oleskellessaan Suomessa virallisessa Nato-tehtävässä. Kyseessä on tältä osin poikkeus sopimuksen muusta soveltamisalasta, koska erioikeuksia ja vapauksia sovelletaan myös tilanteissa, joissa kyseinen henkilöstö vierailee esimerkiksi Suomen kansallisissa esikunnissa Nato-tehtäviinsä liittyen. Suomi ylläpitää ajantasaista luetteloa henkilöistä, joihin vapautuksia sovelletaan.

SACEUR tai SACT voi yksittäistapauksessa luopua vapauksista Suomen pyynnöstä, jos kulloinenkin vapaus muutoin estäisi oikeuden asianmukaisen toteutumisen ja jollei siitä luopuminen haittaisi SACEURin tai SACTin johtoportaiden etuja. Pyynnöt lainkäytöllisestä koskemattomuudesta luopumiseksi tekisi ehdotetun voimaansaattamislain mukaan valtakunnansyyttäjä. Vapautukset eivät rajoita vahingonkäräjien oikeutta hakea korvausta liittokunnan esikunnan toiminnasta aiheutuneista vahingoista, jotka käsitellään Nato SOFAn mukaisesti.

Maahantulo ja maassaolo

Jäsenet ja huollettavat vapautetaan viisumi-, oleskelu- ja rekisteröintivaatimuksista. Tätä varten ulkomaalaislakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että myös täydentävän sopimuksen piiriin kuuluvat jäsenet ja huollettavat saavat suoraan lakiin perustuvan oleskeluoikeuden.

Huollettavat vapautetaan myös työnteko-oikeuteen liittyvistä lupavaatimuksista, ja heille turvataan oikeus tehdä ansiotyötä ilman erillistä oleskelulupaa. Suomi sallii jäsenille ja huollettaville ammattien harjoittamisen liittokunnan esikunnan virallisen toiminnan yhteydessä ilman erillisiä lupia tai maksuja, jos heillä on lähettäjävaltion tai liittokunnan esikunnan hyväksymä pätevyys siihen.

Liittokunnan esikunnat lisäävät Suomessa edustettujen kansainvälisten järjestöjen rekisteriin, ja jäsenille sekä huollettaville myönnetään erityiset henkilöllisyystodistukset laillisen oleskelun osoittamiseksi. Näiden myöntämisestä vastaisi ehdotetun voimaansaattamislain nojalla Pääesikunta.

Jäsenten ja huollettavien oleskelu katsotaan aina sopimuksen mukaan tilapäiseksi eikä pysyväisluonteiseksi, elleivät he ole Suomen kansalaisia tai pysyvästi Suomessa asuvia.

Jos jäsen poistuu Suomesta pysyvästi tai kuolee, huollettavat säilyttävät asemansa pääsääntöisesti 90 päivän ajan tai lasten koulunkäynnin osalta hieman pidempään. Huollettavat eivät voi samanaikaisesti vedota sopimuksen mukaiseen asemaansa ja kansalliseen oleskelulupaan.

Sopimustoimittajat

Täydentävässä sopimuksessa määrätään liittokunnan esikunnan sopimustoimittajien, heidän työntekijöidensä ja näiden huollettavien asemasta Suomessa.

Liittokunnan esikunta voi itsenäisesti hankkia palveluja kaupallisilla hankintasopimuksilla Naton määräyksiä noudattaen. Sopimustoimittajiin ei sovelleta Suomen yritysten toimilupia tai rekisteröintivelvoitteita, mutta heidän työntekijöidensä työsuhteisiin sovelletaan pääsääntöisesti Suomen työ-, vero- ja sosiaaliturvalainsäädäntöä, mukaan lukien lähetettyjä työntekijöitä koskevat säännökset.

Sopimustoimittajien työntekijät ja heidän huollettavansa vapautetaan viisumi-, oleskelu- ja rekisteröintivaatimuksista, ja heidän oleskelunsa Suomessa perustuisi ehdotuksen mukaan suoraan lakiin ilman oleskelulupaa. Sopimustoimittajien työntekijöiltä ei edellytetä erillistä työlupaa hankintasopimusten toteuttamiseksi, ja myös heidän huollettavilleen myönnetään työnteko-oikeus ilman oleskelulupaa.

Sopimustoimittajien työntekijöille myönnetään hankintasopimuksen ajaksi tulli- ja verovapautus henkilökohtaisten tavaroiden ja huonekalujen maahantuontiin. Lisäksi heidän ajolupansa tunnustetaan, he voivat osallistua liittokunnan esikunnan moraalia ja hyvinvointia tukevaan toimintaan, ja huollettaville turvataan pääsy kasvatus- ja koulutuspalveluihin Suomessa.

Sopimustoimittajien työntekijöiden liittokunnan esikunnassa ansaitut tulot eivät ole verovapaita, vaan verotus määräytyy Suomen lainsäädännön ja soveltuvien kansainvälisten sopimusten mukaan. Suomi ratkaisee erikseen, katsotaanko heidän oleskelunsa pysyväisluonteiseksi esimerkiksi verotuksen näkökulmasta.

Liittokunnan esikunta ilmoittaa Suomelle sopimustoimittajat, heidän työntekijänsä ja huollettavansa sekä heitä koskevat muutokset, kuten sopimusten tai palvelussuhteiden päättymisen.

Verotus

Liittokunnan esikunta vapautetaan sen virallisen toiminnan osalta kaikista veroista, tulleista ja maksuista, lukuun ottamatta maksuja, jotka peritään pelkästään suoritetuista palveluista.

Verovapautus koskee lisäksi liittokunnan esikunnan pitämiä kanttiineita, kahviloita ja ruokaloita. Jäsenille ja heidän huollettavilleen sallitaan muun muassa pääsy kanttiineihin ostamaan tullittomia ja verottomia tavaroita sopimuksessa määrättyllä tavalla.

Täydentävä sopimus sisältää myös oikeutettujen jäsenten tulli- ja verovapauksia koskevan yleisen määräyksen. Oikeutetuilla jäsenillä ja heidän huollettavillaan on tietyn edellytyksin esikunnasta saaman tulon verovapauden lisäksi muun muassa oikeus henkilökohtaisten tavaroiden ja huonekalujen yksityisten moottoriajoneuvojen maahantuontiin ja ostamiseen tulleita ja veroita täydentävän sopimuksen liitteessä tarkemmin määrätyn mukaisesti. ”*Oikeutetut jäsenet*” tarkoittaa jäseniä, jotka eivät ole Suomen esikuntaan määräämiä, Suomen kansalaisia tai oleskele Suomessa pysyväisluontoisesti.

Verovapaudet annetaan liittokunnan esikunnalle sen tavoitteiden tukemiseksi, eikä täydentävällä sopimuksella anneta jäsenille ja heidän huollettavilleen yksilöllisiä oikeuksia tässä suhteessa.

Tietoliikenne ja viestintä

Täydentävä sopimus sisältää useita tietoliikenteeseen ja viestintään liittyviä määräyksiä, joiden tarkoituksena on mahdollistaa liittokunnan esikuntien toiminta Suomessa Naton toimintaperiaatteiden mukaisesti ja vähintään samoilla ehdoilla kuin Puolustusvoimat.

Turvallisuus

Täydentävän sopimuksen 26 ja 27 artikla sisältävät määräykset turvallisuudesta. Liittokunnan esikunnalla on oikeus ylläpitää järjestystä ja turvallisuutta hallussaan olevissa tiloissa ja alueilla, eikä tämä muuta olennaisesti Nato SOFAn ja Pariisin pöytäkirjan mukaista nykytilaa. Suomi hyväksyy

jatkossakin esikunnan käyttöön annettavat tai sen itsenäisesti hankkimat tilat ja alueet, jotka Puolustusvoimat tai Rajavartiolaitos voi luovuttaa esikunnan käyttöön, mikä mahdollistaa toimivaltuuksien alueellisen rajaamisen.

Liittokunnan esikunnan turvallisuushenkilöstö saa ryhtyä välttämättömiin ja oikeasuhtaisiin toimenpiteisiin järjestyksen, kurin ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. Turvallisuudesta vastaavan henkilöstön piiriä on laajennettu verrattuna Pariisin pöytäkirjaan ja Nato SOFAan sotilaspoliisin lisäksi erikseen määrättyihin ja koulutettuihin jäseniin, koska kaikissa esikunnissa ei ole sotilaspoliisia. Toimivaltaa käytetään Naton toimintaperiaatteiden mukaisesti ja edellyttäen, että Suomen kanssa on sovittu tarvittavista järjestelyistä.

Esikunnan tilojen ja alueiden ulkopuolella järjestyksen ja turvallisuuden ylläpito kuuluu Suomen viranomaisille, ensisijaisesti poliisille. Esikunnan turvallisuushenkilöstö voi toimia tilojen ulkopuolella vain Nato SOFAn mukaisissa rajoitetuissa tilanteissa, Suomen viranomaisten kanssa sovituin järjestelyin ja ainoastaan esikunnan jäseniin kohdistuen.

Suomen tulee ilmoittaa viipymättä esikunnan päällikölle tai tämän edustajalle esikunnan jäsenen tai huollettavan pidättämisestä tai muusta vapaudenmenetyksestä. Ilmoitukset rikosasioissa tekisi ehdotetun voimaansaattamislain nojalla valtakunnansyyttäjä, muissa tapauksissa poliisi. Tuomioistuimen määräykset, sakot ja haasteet voidaan antaa tiedoksi ulkomaalaisille esikunnan jäsenille esikunnan päällikön välityksellä.

Liittokunnan esikunnan hallussa olevien alueiden ja tilojen ulkopuolella Suomi vastaa liittokunnan esikuntien joukkojen suojauksesta kaikilta osin, mukaan lukien riskinarviointi, suunnittelu ja toteutus, soveltaen vastaavia kansallisia vaatimuksia. Suojauksen taso määräytyy käytännössä Puolustusvoimien esikuntien suojaa vastaavasti. Joukkojen suojaus kattaa muun muassa esikunnan kehävalvonnan, esikunnan ulkopuolella järjestettävien tilaisuuksien turvaamisen sekä esikuntaan sijoitettujen tai siellä vierailevien VIP-henkilöiden suojauksen.

Joukkojen suojauksen yksityiskohdat määritellään esikuntakohtaisissa järjestelyasiakirjoissa. Sopimus ei tältä osin luo uusia toimivaltuuksia Suomen viranomaisille, vaan suojaustoiminta perustuisi voimassa olevaan kansalliseen lainsäädäntöön.

Sopimuksella ei laajenneta Nato SOFAn ja Pariisin pöytäkirjan mukaista aseenkanto-oikeutta.

Ajoneuvot ja ajoluvat

Täydentävän sopimuksen ajoneuvoja koskevilla määräyksillä mahdollistetaan liittokunnan esikunnan, jäsenten ja heidän huollettavien käyttämien ajoneuvojen sujuva käyttö Suomessa. Lisäksi sopimuksella tarkennetaan ja täydennetään Nato SOFAn ja Pariisin pöytäkirjan ajolupia koskevia määräyksiä.

Liittokunnan esikunnan tunnuskuva

Täydentävä sopimus sisältää määräyksen, jonka mukaan liittokunnan esikunnan tunnukset tulee suojata asianmukaisesti Suomen lainsäädännöllä. Asianmukaista suojaa ei ole määritelty artiklassa, mutta neuvotteluiden perusteella sopimusmääräyksen tarkoituksenmukaisen toimeenpanon vertailukohtana voidaan pitää Puolustusvoimien tunnuskuvan nauttimaa suojaa.

Liittokunnan esikuntien tunnusten suojasta ehdotetaan säädettäväksi voimaansaattamislain 2 §:ssä samankaltaisesti kuin Puolustusvoimien tunnuskuva on säädetty puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 35 ja 49 §:ssä. Tunnuskuvien käyttö ilman liittokunnan esikunnan myöntämää lupaa olisi kiellettyä ja säädetty rangaistavaksi.

Liittokunnan esikunnan henkilöstövahvuus

Täydentävä sopimus sisältää lisäksi liittokunnan esikuntien henkilöstövahvuutta koskevan määräyksen, jolla rajoitetaan liittokunnan esikuntien oikeutta lisätä omaa henkilövahvuuttaan. Lisäksi koulutuksen, harjoitusten, kokeilutoiminnan tai Naton johtamien operaatioiden toteuttaminen Suomessa edellyttää aina Suomen suostumusta.

Voimaantulo

Täydentävä sopimus tulee voimaan 14 päivän kuluttua päivästä, jona Suomi on ilmoittanut kirjallisesti, että se on saattanut päätökseen voimaantulon edellyttämät kansalliset menettelynsä.

Liitelait

Yleistä

Sopimukseen liittyvät lakiehdotukset on pyritty valmistelemaan siten, että kansainvälisten joukkojen asemaa koskevien valtiosopimusten toimeenpaneminen aiheuttaisi mahdollisimman vähän hallinnollista taakkaa viranomaisille ja olisi mahdollisimman selkeää niiden soveltamisalaan kuuluvalla henkilöstölle.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan valtioneuvoston asetuksella samaan aikaan täydentävän sopimuksen voimaantulon kanssa.

Ajoneuvolaki

Ajoneuvolain 7 §:n 5 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi virke, jossa säädettäisiin Pääesikunnan oikeudesta antaa tarkempia määräyksiä liikenneasioiden rekisteriin rekisteröidyn Puolustusvoimien ajoneuvon teknisistä vaatimuksista ja niitä koskevista poikkeuksista.

Muutosta esitetään täydentävän sopimuksen toimeenpanosta erillisenä mutta tarpeellisenä muutoksena. Nykyisin voimassa olevassa säännöksessä on säädetty vastaava määräyksenantovaltuus Liikenne- ja viestintävirastolle, mikä kattaa myös ehdotuksessa tarkoitetut Puolustusvoimien ajoneuvot. Määräyksenantovaltuus olisi kuitenkin tarkoituksenmukaista säätää Pääesikunnalle, jolla on paras tietämys Puolustusvoimien käytännön tarpeista.

Ajoneuvolain voimassa oleva 7 a §:n 7 momentti mahdollistaa Puolustusvoimille liikenneasioiden rekisterissä olevien ajoneuvojen muuttamisen, ja nyt esitettävällä muutoksella mahdollistettaisiin myös vastaavien ajoneuvojen hankkiminen ja ensirekisteröinti.

Ajoneuvolakiin ehdotetaan lisäksi lisättäväksi uusi 83 b §, jossa säädettäisiin ajoneuvon rekisteritietojen ilmoittamisesta ja tallentamisesta Suomea sitovan joukkojen tai kansainvälisen sotilasesikunnan asemaa koskevan sopimuksen nojalla.

Voimassa olevassa ajoneuvolaissa käytetty termi Suomea sitova joukkojen tai kansainvälisen sotilasesikunnan asemaa koskeva sopimus viittaa Nato SOFAan, PfP SOFAan ja Pariisin pöytäkirjaan sekä sen toiseen lisäpöytäkirjaan, ja jatkossa termi kattaisi myös täydentävän sopimuksen. Yhdysvaltojen kanssa tehdyssä puolustusyhteistyösopimuksessa tarkoitetun ajoneuvon rekisteritietojen ilmoittamisesta ja tallentamisesta säädetään jatkossakin voimassa olevan lain 83 a §:ssä.

Laki henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset, joissa säädettäisiin uudesta Suomen ja Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen rekisteristä. Muutos liittyisi laajemmin Naton piirissä tehtävään yhteistoimintaan Suomessa.

Rekisterin käyttötarkoitus kattaisi sellaiset käsittelytarkoitukset, joissa Suomen alueella toimii Pohjois-Atlantin liiton jäsenvaltioiden joukkoja tai Naton strategisia johtoesikuntia tai kansainvälisiä sotilasesikuntia. Käsittelytarkoitustilanteet koskisivat tilanteita, joissa joukot toimisivat Suomen valtion alueella Naton yhteisen puolustuksen järjestelyiden suunnittelemiseksi ja toimeenpanemiseksi sekä niiden harjoitteluksi. Uusi henkilötietorekisteri kattaisi nimenomaan puolustukseen liittyvät toimet.

Lisäksi ehdotus sisältää säännöksen, jossa säädettäisiin, että Puolustusvoimat saisi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa välttämättömiä henkilötietoja Rajavartiolaitokselle, Poliisille, Tullille, ulkoministeriölle, Maahanmuuttovirastolle, Liikenne- ja viestintävirastolle, Valtiokonttorille sekä Verohallinnolle silloin, kun on kysymys joukkojen asemaa tai sotilasesikuntien asemaa koskevista valtiosopimuksista johtuvien velvoitteiden toimeenpanosta.

Laki puolustusvoimista

Lain 12 c §:ssä säädetään eräiden joukkojen asemaa koskevien kansainvälisten sopimusten, joihin Suomi on sitoutunut, soveltamisesta kansainvälisen avun vastaanottamiseen sekä antamiseen, yhteistoimintaan ja muuhun kansainväliseen toimintaan.

Säännöksen mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan kansainvälisten velvoitteiden voimaansaattamiseksi säätää edellä mainittujen sopimusten ulottamisesta kansainvälisen avun vastaanottamiseen sekä antamiseen, yhteistoimintaan ja muuhun kansainväliseen toimintaan. Tällaisina sopimuksina mainitaan Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimusvaltioiden ja muiden

rauhankumppanuuteen osallistuvien valtioiden välillä niiden joukkojen asemasta tehty sopimus ja sen lisäpöytäkirja (SopS 64 ja 65/1997) ja toinen lisäpöytäkirja (SopS 72–74/2005).

Suomen liittyttyä Nato SOFAan ja Pariisin pöytäkirjaan sekä tehtyä täydentävän sopimuksen, 12 c §:n 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi kyseiset sopimukset uusiksi 1–3 kohdiksi. Samalla voimassa oleva 1–3 kohta muuttuisivat 4–6 kohdaksi. Momentin johtolauseetta muutettaisiin samalla siten, että säännöksessä mahdollistettaisiin koko sopimusten ohella myös niiden osittainen soveltaminen pykälässä tarkoitetuissa tilanteissa.

Pykälään ehdotetut muutokset eivät suoraan johdu täydentävästä sopimuksesta.

Laki sotilaallisesta kriisinhallinnasta

Sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain 4 § sisältää valtuutuksen, jonka nojalla voidaan asetuksella säätää eräiden sopimusten soveltamisesta sotilaalliseen kriisinhallintatehtävään tai siihen liittyvään koulutus- tai harjoitustoimintaan.

Nykyään voimassa olevan 4 §:ssä mainitaan Nato-sopimuksista ainoastaan Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimuspuolten ja muiden rauhankumppanuuteen osallistuvien valtioiden välillä niiden joukkojen asemasta tehty sopimus ja sen lisäpöytäkirja (SopS 65/1997). Suomen liittyttyä Nato SOFAan, Pariisin pöytäkirjaan ja täydentävään sopimukseen, 4 §:n 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi maininta kyseisistä sopimuksista.

Pykälän 1 momenttia muutettaisiin samalla lakiteknisesti luettavampaan muotoon siten, että jokainen säännöksessä mainituista sopimuksista muodostaisi oman kohdan pykälässä. Pykälään ehdotetut muutokset eivät suoraan johdu täydentävästä sopimuksesta.

Verolainsäädäntö

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi arvonlisäverolakia, valmisteverotuslakia ja tullilakia sopimuksen toimeenpanoon liittyvien muutosten lisäksi siten, että jatkossa Verohallinto vahvistaisi ulkoministeriön sijaan, onko hakijalla perustamis- tai isäntämaasopimuksen, hakijan aseman sekä tavarankäyttötarkoituksen perusteella oikeus palautukseen. Puolustusvoimat antaisi Verohallinnon pyynnöstä vahvistukseen tarvittavia tietoja.

Ehdotetuilla muutoksilla yhdenmukaistettaisiin Naton piirissä tapahtuvaan kansainväliseen sotilastoimintaan liittyvät verovapausmenettelyt.

Autoverolain 41 §:n 1 momentin 9 kohtaa muutettaisiin siten, että jatkossa ajoneuvon käyttö olisi verotonta, jos verottomasta käytöstä on sovittu Suomea velvoittavassa kansainvälisessä sopimuksessa. Nykyisen säännöksen mukaan ajoneuvon käyttö on verotonta, jos autoveroa tai auto- ja moottoripyöräveroa koskevasta verottomuudesta on sovittu Suomea velvoittavan toisen valtion kanssa tehdyllä sopimuksella.

Arvonlisäverolakia, valmisteverotuslakia ja tullilakia koskevat ehdotukset sisältävät ehdotukset voimaansaattamissäännöksiksi, jotka mahdollistaisivat täydentävän sopimuksen mukaisten verovapauksien soveltamisen takautuvasti 1.9.2025 alkaen, jolloin Mikkelissä sijaitseva MCLCC aloitti toimintansa. Ehdotuksilla toteutettaisiin Naton periaatetta, jonka mukaan liittokunnan esikuntien toiminnasta ei saa kertyä tuloa isäntävaltiolle.

Säätämisjärjestys

Täydentävän sopimuksen ei arvioida koskevan perustuslakia tai merkittävää toimivallan siirtoa kansainväliselle järjestölle, eikä sen arvioida muuttavan olennaisesti Nato SOFAn ja Pariisin pöytäkirjan hyväksymisen yhteydessä luotuja poikkeuslakeja. Sopimus voidaan hallituksen käsityksen mukaan hyväksyä äänten enemmistöllä ja ehdotus sen voimaansaattamislainsäädännön tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Hallitus kuitenkin katsoo, että perustuslakivaliokunnan lausunto on perusteltu erityisesti liittokunnan esikunnan turvallisuustoimivaltuuksien osalta.

Vaikutukset

Täydentävästä sopimuksesta aiheutuvien vaikutusten suuruuteen vaikuttaa suoraan Suomessa kulloinkin olevan täydentävän sopimuksen alaisen toiminnan mittakaava. Sopimuksella ei perusteta

liittokunnan esikuntia Suomeen, minkä vuoksi arviointi niiden vaikutuksista tulee tehdä jokaisen liittokunnan esikunnan perustamisen yhteydessä erikseen.

Tiedossa olevan Naton läsnäolon osalta täydentävällä sopimuksella ei arvioida olevan merkittäviä taloudellisia- tai henkilöstövaikutuksia. Täydentävän sopimuksen toimeenpanon keskiössä olisi Puolustusvoimat, joiden toimintaan sopimuksella arvioidaan olevan joitakin vaikutuksia.

Täydentävällä sopimuksella ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia Suomen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaan, vaan kyse on jo Pohjois-Atlantin sopimukseen, Nato SOFAan ja Pariisin pöytäkirjaan liittymisen yhteydessä muodostuneen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittisen linjan noudattamisesta ja toimeenpanosta.

Esityksen suhde muihin esityksiin

Esitys liittyy työ- ja elinkeinoministeriön hankkeeseen TEM041:00/2025, joka koskee hallituksen esityksen valmistelua eduskunnalle laiksi avaruustoiminnasta annetun lain sekä maa-asetusta ja eräistä tutkista annetun lain muuttamisesta.

Esitys liittyy lisäksi hallituksen esitykseen HE 182/2025 vp, joka sisältää henkilötietojen käsittelystä puolustusvoimissa annetun lain 29 §:n 1 momentin muutosehdotuksen. Pykälän johdantokappaleesta esitetään poistettavaksi sääntely tietojen luovuttamisesta teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona.